

* Hvilke symptomer rammer dig i voksenlivet, hvis du er blevet mobbet som barn? Og hvad skal du gøre for at komme ud af rollen som mobbeoffer? Der er klare svar at hente i alt fra ugeblade til psykologiske håndbøger. Er du blevet mobbet, er symptomerne for eksempel lavt selvværd, sociale hæmninger og psykiske problemer. Og vil du ud af rollen, skal du for eksempel søge hjælp til indsigt og selvudvikling, lære at sætte dig selv først og undgå isolation.

Ifølge mobbeforskerne Charlotte Mathiassen og Eva Silberschmidt Viala fra DPU, Aarhus Universitet, kan der være noget om snakken. Det er bare ikke *hele* sandheden. Tværtimod er psykologiske facitlister om mobning udtryk for en forenkling af vores liv. De foregiver, at mobningens betydning kan isoleres fra vores øvrige livserfaringer, og at der er en entydig sammenhæng mellem visse hændelser i barndommen og deres virkninger i voksenlivet. Vil man forstå, hvordan mobning i barndommen trækker spor ind i voksenlivet, må man studere det i sammenhæng med den mangfoldighed af erfaringer og omstændigheder, der tilsammen tegner vores liv. Man kan afdække mønstre og sammenhænge - men netop ikke *sandheden* om, hvordan det hænger sammen, pointerer Charlotte Mathiassen og Eva Silberschmidt Viala.

Opgør med hvis-så

De to mobbeforskere er halvvejs gennem deres projekt om betydningen af barndommens mobbeerfaringer for voksenlivet. De har talt med en række voksne mennesker med forskellig baggrund, som alle har haft mobning inde på livet som barn. Selvom konklusionerne endnu hører fremtiden til, er de allerede stødt på tendenser i de interview, de har lavet. Tankevækkende, sørgelige og opbyggelige historier blander sig med hinanden og danner et broget billede af erfaringer og reaktioner, der stikker ud fra de monokausale forestillinger om mobning: *Hvis* du har haft den og den erfaring med mobning som barn, *så* får det den og den konsekvens for dit voksenliv.

”Så enkle er tingene jo ikke. Vores ambition er at vise, at tilværelsen kan arte sig på mange måder, også for mennesker der har haft hårde oplevelser som børn,” siger Charlotte Mathiassen. Det er dog ikke muligt at se isoleret på mobbeerfaringerne, da de er så dybt indvævet i vores øvrige livserfaringer.

”Mennesket er ikke bestemt gennem en årsags-virkningskæde, hvor for eksempel en ubehagelig barndomsoplevelse låser det fast i en bestemt rolle som voksen. Mennesket bliver både til gennem sit engagement i sin nutid, sine forestillinger om fremtiden og sin personlige historie, og det er det samspil, man er nødt til at gå ind på, hvis man vil forstå mobbeerfaringernes betydning,” siger Charlotte Mathiassen.

Utryghedens uhyggelige kraft

Hvis udelukkelse og forfølgelse af eller overgreb mod andre skal kaldes mobning, kræver det ifølge de gængse

For nogle er barndommens mobbeerfaringer et tilbagevendende mareridt i voksenlivet. For andre fylder det ikke meget i hverdagen. Og så er der dem, der fremhæver, hvordan mobningen ligefrem kan fungere som positivt brændstof i deres liv. DPU-forskerne Charlotte Mathiassen og Eva Silberschmidt Viala undersøger, hvordan barndomserfaringer med mobning væver sig ind i vores voksenidentitet på vidt forskellig vis.

Mobning trækker spor gennem livet

” Den samme person kan bryde ud i tårer, når han taler om mobningen – men kort efter taler han med glæde i stemmen om noget helt andet.

definitioner, at det foregår systematisk over tid. Sådan forstår de fleste af de personer, DPU-forskerne har talt med, da også fænomenet. Men enkelte af interviewpersonerne har fortalt, hvordan en enkeltstående hændelse var så ubehagelig, at de erindrer den som mobning.

”Det har overrasket mig, at mobning ikke behøver være bundet op på, hvor mange gange det er sket, men på selve den grundlæggende følelse af at være forkert. Selvom det er en isoleret hændelse, kan den virke så stærkt, at den forstås som mobning,” siger Eva Silberschmidt Viala.

Det har også gjort indtryk på forskerne, hvor utryg en stemning mobning kan skabe – også for dem, der ikke er direkte involveret.

”Det har slået mig, hvor stor en kraft, der ligger i den utryghed, mobningen skaber i et rum – hvor voldsomt det kan virke bare at opholde sig i den stemning, og hvor meget det kan påvirke skolelivet,” siger Charlotte Mathiassen.

Nogle af de værste eksempler, mobbeforskerne har hørt om, handler om voldsomme fysiske overgreb som en del af mobningen. ”Det chokerende i disse eksempler ligger i selve volden – og at det bare fik lov at ske. Både de, det gik ud over, og de, der så på, fortæller, hvordan de var overladt til sig selv. Det er chokerende at høre, hvor fraværende de voksne har kunnet være – både forældre og lærere. I det hele taget har børnene, der var involverede, ofte været meget alene med mobningen. Ensomheden, mens det stod på, er gennemgående hos dem, vi har talt med,” siger Charlotte Mathiassen.

Forskerne understreger, at eksemplerne stammer fra en tid, hvor forældre og lærere var mindre på banen. ”Mobning er fortsat et meget alvorligt problem. Men mange af dem, vi har talt med, fremhæver den opmærksomhed omkring og indsats mod mobning, vi ser i dag, som en positiv ændring i forhold til dengang”, siger de.

Tvetydigt brændstof

Som regel er forskere optaget af at finde fællestræk og mønstre i et broget empirisk materiale. Charlotte Mathiassen og Eva Silberschmidt Viala er ingen undtagelser. Men samtidig er de interesseret i det modsatte: De udforsker forskelligheder – både i de forskellige voksnes måder at håndtere mobningen på, men også i de måder,

mobbeerfaringerne præger det samme menneske.

Når vi for eksempel taler om, at en voksen person føler sig hæmmet af sine mobbeerfaringer, danner vi tit et fastlåst billede af, at så er det sådan i enhver sammenhæng, mener Eva Silberschmidt Viala. Men deres samtaler med folk ændrer det billede. Den samme person kan bryde ud i tårer, når han taler om mobningen – men kort efter taler han med glæde i stemmen om noget helt andet. Han kan føle sig plaget af sine mobbeerfaringer, men samtidig selv pointere, at det ikke er noget, han går og tænker på hele tiden.

For nogle er barndommens mobbeerfaringer et tilbagevendende mareridt i voksenlivet, men Charlotte Mathiassen og Eva Silberschmidt Viala pointerer, at det ikke er en entydig tendens. For andre fylder det ikke meget i hverdagen, fordi de har lært at leve med det, eller fordi de ikke oplever det som væsentligt. Og så er der dem, der fremhæver, hvordan mobningen ligefrem kan fungere som en slags positivt brændstof i deres liv.

”Imidlertid er brændstof-metaforen tvetydig, for det bliver også klart, hvor smertefuldt det har været for disse mennesker. De er meget opmærksomme på, at det aldrig må ske for deres egne børn,” siger Charlotte Mathiassen.

Nogle lægger vægt på sammenhængen mellem mobning, og at de som voksne er optaget af at gøre noget for, at andre mennesker får det godt. ”De opbygger en fortælling om, hvordan deres erfaringer som mobbeofre vendes til noget meningsfuldt i form af en aktiv medmenneskelighed,” siger Eva Silberschmidt Viala.

Mobningen skal tales i gang

Gennem deres spørgeteknik lægger mobbeforskerne op til, at historien om mobning kan fortælles på mange måder. ”Vi starter ikke med at spørge ind til mobningen, men til hvad de er optagede af nu, og hvordan de har det i dag. Så går vi tilbage i tiden og prøver at forstå, hvad der skete dengang med mobning. Det viser sig, at her og nu er de fleste optaget af helt andre temaer i deres liv, der kan være nok så sorgfulde – det interessante er, at det sjældent er mobningen, der ligger først for,” siger Charlotte Mathiassen.

Som samtalerne udvikler sig, udfolder mobbetemaet sig på mangfoldige måder. Nogle har aldrig talt om det før nu og bliver overraskede over, hvor påvirkede de bliver. ”Mange har både været i den mobbedes og mobberens rolle. Mens vi sidder og snakker med dem, kommer nogle i tanker om, at de har opført sig grimt mod andre. De fleste af samtalerne har dog handlet om, hvordan folk har været udsat for mobning,” siger Charlotte Mathiassen.

Flere af de personer, forskerne har talt med, var børn i en tid, hvor man ikke havde opfundet mobning endnu – i hvert fald ikke som begreb. ”Uanset om man kalder en bestemt type erfaringer mobning eller ej, er folk i stand til at identificere det som mobning. De brugte ganske vist andre ord om det: De blev kanøflet, krænket eller ▶

udsat for psykisk terror, men har ikke været i tvivl om, at det, der foregik, var mobning. Man kan altså godt tale om og forholde sig til, at der foregik mobning, selvom det ikke var et ord, man brugte,” siger Eva Silberschmidt Viala.

Ny selvforståelse

Det er ikke uproblematisk for interviewpersonerne at få rippet op i de smertefulde barndomserfaringer, samtalerne ofte kredser om.

”Men samtidig synes de fleste, at det er rart at sætte ord på. Måske fordi vi ikke holder os strengt til mobningen, men taler om det i sammenhæng med, hvad der ellers rører sig i deres liv. Det er ikke sådan at ens liv ligger ruiner i bagefter, snarere kan det være en lettelse at se, at man faktisk er et andet sted i dag”, siger Eva Silberschmidt Viala.

Samtalerne kan føre til, at interviewpersonerne ser nogle af deres handlinger og de valg, de har truffet, i et andet lys. ”Vi får afdækket nogle forbindelseslinier mellem mobningen og deres øvrige liv. Det handler ikke om, at de skal finde 'the missing link', der får det hele til at falde på plads – men om, at de opnår en dybere forståelse

af, hvordan begivenhederne i deres liv har udfoldet sig og hænger sammen på måder, de ikke havde tænkt på før,” siger Eva Silberschmidt Viala.

Mobning gør ondt

De to mobbeforskere ser deres projekt som et stykke grundforskning, der skal øge vores viden om konsekvenserne af mobning i et livslangt perspektiv. Målet er ikke en 10-punktsplan til, hvordan man forhindrer mobning eller bearbejder dens skadevirkninger.

”Men selvfølgelig handler det også om, hvordan vi med vores forskning kan være med til at forbedre betingelserne, ikke bare for børn, men også for voksne, der fortsat lider under deres mobbeerfaringer. Vi vil vise, hvor forskelligt folk med mobbeerfaringer kan forstå sig selv, og hvor forskelligt de kan handle. Det kan måske blive et afsæt for nogen til at komme videre selv,” siger Charlotte Mathiassen.

Selvom Charlotte Mathiassen og Eva Silberschmidt Viala er optaget af, hvordan mobning kan give sig forskellige udslag, ligger det dem meget på sinde ikke at bagatelisere den smerte, der ligger som en understrøm i manges erindringer. ”Når vi betoner kompleksiteten og taler om at udvide paletten af forståelsesmuligheder, kan det opleves, som om vi ikke anerkender smerten i folks erfaringer. Men det gør vi selvfølgelig,” siger de to mobbeforskere.

For mobning gør ondt – altid. Men det er ikke altid, mobning *kun* gør ondt. Og det er ikke altid, den gør ondt hele tiden eller på samme måde.

Af Carsten Henriksen. cahe@dpu.dk

Læs mere på projektets hjemmeside www.exbus.dk

HISTORIER OM MOBNING

Charlotte Mathiassen og Eva Silberschmidt Vialas forskning i 'Mobbeoplevelser i barndommen' indgår i 'eXbus'-projektet (Exploring Bullying in School), hvor en række DPU-forskere undersøger mobning fra forskellige perspektiver.

Deres delprojekt bygger først og fremmest på dybdybende samtaler med 30 medarbejdere fra en stor dansk virksomhed – både kvinder og mænd i forskellige aldre og inden for hele spektret af jobfunktioner i virksomheden – og interview med lige så mange højskoleelever.

Projektet inddrager også de personlige beretninger om mobning i barndommen, som en række voksne danskere i alderen 16 til 53 har sendt til forskerne bag eXbus-projektet:

Jeg ville begå selvmord som 9-årig Kvinde 36 år

I dag synes jeg ikke, min mobbehistorie plager mig i hverdagen. Men det er på mange måder en historie, der har defineret mig – og det er ikke oplevelser, som jeg ønsker for mine værste fjender – eller for den sags skyld for nogen børn.

Fra by til land Kvinde 48 år

Jeg tænker ofte på, om mobningen egentlig var en form for hævn. Fordi jeg var dygtig i skolen, mine søstre var dygtige, min far var skolens leder osv. osv., fordi 'nogen' måske syntes, jeg var privilegeret.

Bange for at sætte mine børn i skole Kvinde 31 år

Mobningen har ført til, at jeg har søgt evner til at håndtere mit liv, så det kunne blive et godt liv. Mobningen har tilført mit liv stor sorg og stor vrede. Mobningen betyder i dag, at jeg er bange for at sætte mine børn i skole.

Pigmentfejl i håret Mand 24 år

Hvis jeg mødte mine klassekammerater, hvad ville jeg sige? Jeg har ingen anelse om, hvad jeg ville sige. Hver gang jeg ser dem, får jeg koldsved, en kæmpe tudse i halsen og håber, de ikke siger noget til mig. Ville jeg nogen sinde kunne tilgive dem? Nej aldrig!

Historierne kan læses på www.exbus.dk

CHARLOTTE MATHIASSEN

Charlotte Mathiassen er cand.psych. og adjunkt ved Institut for Læring, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet. Ud over at deltage i DPU's omfattende mobbeforskningsprojekt eXbus undersøger hun danske kvinders erfaringer med og oplevelser af deres fængselsophold.

www.dpu.dk/om/cham

EVA SILBERSCHMIDT VIALA

Eva Silberschmidt Viala er cand.psych. og adjunkt ved Institut for Læring, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet. Aktuelt deltager hun i DPU's mobbeforskningsprojekt eXbus med delprojektet om voksnes barndomserfaringer med mobning.

www.dpu.dk/om/evsi